

NEM ISMERETLEN!

— DE PETŐFI-VERS-E A „ROKKADAL”?

A *Tiszatáj* ez évi 3., márciusi számában Dömötör János *Ismeretlen Petőfi-vers?* című cikkében a Vetró Gyula hagyatékából nemrég előkerült kéziratról egy Petőfinek tulajdonítható verset közölt: a *Rokkadalt*. Bár a kézirat aláírása szerint a költemény Petőfi Sándor műve, a közlő mégis jogosan tette cikke címének végére a felfedezés örömét kifejező felkiáltójel mellé egyúttal a kétségeit jelző kérdőjelet is. Valóban Petőfi írta-e a *Rokkadalt*?

A jogos kétely a korábbiakban mindig kétségbe vonta Petőfi szerzőségét, ezért — noha a *Tiszatáj* közleménye már negyedszer fedezte fel Petőfi költeményeként e verset — a Petőfi-kötetekben mind ez ideig hiába keressük a *Rokkadalt*. Talán e napjainkban felfedezett új változat, újabb kézirat most megkönnyíti a vers hitelesége kérdésének eldöntését. Annál inkább is remélhetjük ezt, mivel a Vetró-féle kézirattól függetlenül is ráterelődött a múlt év végén a kutatók figyelme a *Rokkadala*ra. Szilágyi Ferenc véletlenül rábukkanva a vers első hírlapi közlésére, hosszú tanulmányban foglalkozott Petőfi feltételezett szerzőségének kérdésével. Jelenleg azonban még mind ez, mind Martinkó András részletes, alapos vitacikke kiadásra várnak az *Irodalomtörténeti Közlemények* szerkesztőségében. (És sajnos, az irodalomtörténeti tudományos publikációk mostoha megjelenési lehetőségei miatt még hosszú idő telik el megjelenésükig.) A most előkerült Vetró-féle kézirat bizonyára módosítja és ki is szélesíti majd e vita anyagát.

E cikkemmel korántsem kívánok e tudományos, részleteiben még számomra is ismeretlen, említett tanulmányoknak elébe vágni. A Kiss József és az általam szerkesztett még kiadatlan Petőfi-bibliográfiánk adatai alapján azonban — néhány gondolatlan megoldva — ismertetni szeretném a vers elfelejtett, bibliográfiánk által feltárt korábbi közléseinek, irodalmának adatait, anyagát.

Ismeretlen Petőfi-versként a *Reform* című lap közölte először 1874. március 12-én a *Rokkadalt* „nem ugyan eredetiből közölve, hanem Petőfi kéziratából másolva”. A közlő Péchy Imre apja, Péchy István tanító állítólag 1844. február 4-én másolta le, több más debreceni diaktársával együtt a verset, melyet emlékezete szerint Petőfi 1844. január 31-én a kollégium diákjainak a társaságában írt. Péchy Imre név szerint is megemlített két, még egykor élő debreceni diákot, kiknek emlékeznők kell Petőfi e versének megszűletési körülményeire.

A felszólítottak a *Reform* következő számaiban nyilatkoztak is a versről; a szerkesztőhöz írt levelükben azonban *megcáfolták* Petőfi szerzőségét. Székely József szerint „e költemény *nem Petőfi bűne*” és tagadó választ adott Bulyovszky Gyula is, az önképzőkör egykori elnöke, ki Péchy szerint *Lepke* című kézirat diákújságába fel is vette Petőfi *Rokkadalát*. Bulyovszky maga is visszaemlékezett az általa szerkesztett *Reménybimbó* (nem *Lepke!*) című újságra, annak lehetőségét azonban tagadta, hogy abba a már ismert nevű költő alkotását is beírták volna a kezdő szárnypróbálgatások közé. Ha azonban — írta Bulyovszky — a Péchy István birtokában még ma is meglévő diákújságban szerepel a *Rokkadal*, alatta talán egy Petőfihez hasonló név: *Pető* olvasható, s ez esetben a Rokkadal Bangó Pető szerzeménye. Bulyovszky annyira meg lehetett győződve Péchy tévedéséről, hogy az 1874-ben szerkesztett saját lapjában, a *Nefelejtsben* nyomát sem találtam a *Rokkadalnak*; még meg sem emlékezett róla. A vers és a cáfolatok megjelenése után, március 14-én a *Fővárosi Lapok* is kétségeit fejezte ki Petőfi szerzőségét illetően.

Péchy nem válaszolt a cáfolatokra. Bár a perdöntő diákújságot bemutathatta volna a szerkesztőségnek, ezt nem tette meg...

Másodszor 1927. augusztus 12-én *Petőfi ismeretlen verse vagy Petőfi-utánzat?* címen — kísérvőzöveg nélkül — a *Kassai Újság* közölte a *Rokkadalt*. A lapnak ez a száma nincs meg az Országos Széchényi Könyvtárban (1960-ban írtam ki e közlés adatait Pozsonyban), így sajnos most nem vizsgálhatjuk meg, hogy szövege melyik változattal mutat rokonságot.

Harmadszor a *Szabadság* című lap 1941. november 14-i *Petőfi ismeretlen költeménye* című cikke közölte és ismertette a *Rokkadalt*, „melyet csaknem százévi

rejtőzés után egy lemásolt költeményeket tartalmazó füzetben talált meg Rexa Dezső". Bár Petőfi egykori pápai diáktársának, Horváth Ignácnak *Dalfűzér* című versgyűjteményében „a szerző megemlézése nélkül” szerepelt a közlés alapjául szolgáló költemény, Rexa szerint mindenki azonnal felismerheti benne Petőfi költeményét. Rexa – a cikk tanúsága szerint – konkrét bizonyíték nélkül, csak a Petőfi-versekhez való hasonlóság alapján tulajdonította Petőfinek e verset, melynek – ő maga is kénytelen volt megállapítani – „akadnak sorai, amik itt-ott kételyt támasztanak arra nézve, hogy e vers tényleg teljes egészében Petőfitől származik-e?”. A Petőfi Társaság lapja, a *Koszorú* is kétellyel ismertette 1942. január 8-án a Rexa által felfedezett, ismeretlennek hitt verset: „lejtése és ritmusa kétségkívül Petőfi-szerű, de egyes sorokban bántó zökkenők vannak”. A döntést „szakavatott irodalomtörténészek vizsgálatára” bízták, állásfoglalásra azonban sem 1942-ben, sem a következő évtizedekben nem került sor.

Valóban nem könnyű végleges érvennyel eldönteni Petőfi szerzőségének kérdését. Számos érv szól mellette – de ellene is! Nem helytálló például Bulyovszky Gyula érve, ki többek közt a *Fóti dallal* hasonlóság miatt vetette el Petőfi szerzőségét, mert szerinte Petőfi „nem szeretett utánozni”. E hasonlóságot sokkal inkább a Petőfi szerzősége melletti, mint elleni érvek közt tarthatjuk számon. Hisz nem csak az 1848-as *Dicsőséges nagyurak* című verse íródott a *Fóti dal* versformájában, de pár hónappal Vörösmarty versének megszületése és 1842. október 27-i megjelenése után, már 1843 elején e versformában írta Petőfi a *Szeget szeggel*, s 1844 elején, a *Rokkadal* feltételezett megírásával egy időben az *Ivás közben* című versét is! Persze más is utánozhatta a *Fóti dal* versformáját, vagy éppen Petőfinek Vörösmarty versformáját utánzó költeményeit.

Petőfi szerzőségét erősíthetik a *Rokkadalban* és *Petőfi Disznótorban* című versében található egyezések is: „*Hosszan nyúljon / A fonál*” olvashatjuk a *Rokkadalban*, míg a *Disznótorban* 3. versszaka így hangzik: „*Hosszan nyúljon, mint e / Hurkaszál, / Életünk rokkáján / A fonál*”. Persze ez az egyezés is mutathat utánzásra is. A *Disznótorban* már 1843-ban megjelent; Petőfi maga és a diákok is gyakran szavalgathatták e jó humorú, víg verset. Ez időben már találkozhatunk Petőfi verseivel az önképzőkori szavalatok között is. (Az „Eperjesi Magyar Társaság” 1843–44-i jegyzőkönyvéből írtam ki az 1844. június 22-i, alábbi bejegyzést: „Simon János: a Szomjas ember tűnődése című Petőfy költeményét készületlensége miatt nem legsiikerültebben szavallá”).

Kétségesse teszi viszont Petőfi szerzőségét a vers művészi színvonalának egyenetlensége. Rexa ezt azzal próbálta menteni, hogy a hibás, rossz részekért esetleg a másolatok szövegrontása felelős. E feltevését azonban a legújabban előkerült Vetró-féle szöveg is csak részben támasztja alá. A három rendelkezésünkre álló szöveg ugyanis – a befejezést eltekintve – igen csekély eltérést mutat! Ezek közül a két szövegváltozaton kívül csak a Vetró-féle szövegből kimaradt szó említésre méltó, ami által hibás lett a leginkább Petőfinek tulajdonítható szöveg. A 41. sor a két korábbi változatban így hangzik: „Így most már rendin van újra”; a *most* szó a Vetró-féle szövegből kimaradt.

Ennél a különbségnél azonban sokkal jelentősebb a szövegváltozatok befejezésében mutatkozó eltérés. A korábbi változatok *négy sorral hosszabbak*. A Vetró-féle változatban nem szereplő négy sor adott a korábbiakban leginkább okot Petőfi szerzőségének kétségbevonására. Nem csak azzal, hogy megtöri a korábbi változatok 8 soros versszakaszainak rendjét, de még inkább magyartalan megfogalmazásával. A különböző változatokban így fejeződik be a vers:

<i>Péchy-nél:</i>	<i>Horváth Ignácnál:</i>	<i>Vetrónál:</i>
Lelkesedve, csinosan, mint	Lelkesedve, csinosan, mint	Lelkesedve, csábosan, mint
Epen itt.	Epen itt.	Epen itt.
Addig is, míg e'leendne	Addig is míg e'leendesz	Debrecen, január 31.
Vigadjunk!	Vigadjunk!	1844. Petőfi Sándor
Úgy is mi egy víg kedélyes	Úgy is mi egy víg kedélyes	
Nép vagyunk!	Nép vagyunk.	

Hosszan lehetne még sorolni a Petőfi szerzősége mellett és a (szerintem még inkább) ellene felhozható érveket. Remélhetőleg az új változat tanulságait is felhasználó, kiszélesedő vita a közeljövőben végre véglegesen megállapítja: felvehetjük-e Petőfi versei közé a *Rokkadal*t.

H. TÖRÖ GYÖRGYI